

SYLLISEKSI LEIMATTU

Leima otsassa — ainiaanko?

*Haastattelututkimus, kun miestä on syytetty perusteettomasti
oman lapsen seksuaalisesta häirinnästä tai hyväksikäytöstä.*

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO

Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

SOSNET-erikoissosiaalityön koulutus

Marginaalinen sosiaalityö

Aija-Riitta Saastamoinen

Syksy 2022

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto	3
2. Aikaisempia tutkimuksia	7
3. Tutkimuksen toteutus	12
4. Mies syytettynä	16
5. Syytetyn tuki ja palvelujärjestelmä	23
6. Syytetyn elämä tutkinnan jälkeen syyttömänä	27
7. Lopuksi	30
Lähteet	32

1. Johdanto

Etenkin lapsiin kohdistuvan perheväkivallan ja seksuaalisen hyväksikäytön tunnistaminen koetaan haastavaksi lapsia kohtaavissa ja hoitavissa ammattiryhmissä. Epäilyt voidaan mieltää ammattilaisten taholta heikoiksi tai epämääräisiksi, eivätkä työntekijät välttämättä tunnista väkivallan aiheuttamaa käytöstä tai muita merkkejä lapsessa. Myös epäilyn arkaluonteisuuden vuoksi voi yhteistyön käynnistäminen asian selvittämiseksi olla hankalaa. (Paavilainen & Pösö 2003, 77.)

Edellä mainittujen haasteiden vuoksi on ensiarvoisen tärkeää järjestää alan ammattilaisille asianmukaista ja ajankohtaista koulutusta, jotta tunnistetaan mahdollinen perheväkivalta ja seksuaalinen hyväksikäyttö. Työntekijän ammatillisuus luo vankan pohjan epäilyn selvittämiseksi asianmukaisella tavalla. (Paavilainen & Pösö 2003, 82–83).

Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön epäily tulee esiin yleensä joko lapsen omasta kertomasta tai vanhemman tai jonkun muun lapsen läheisen aikuisen esittämänä huolena. Epäily voi herätä lapsen normaalista poikkeavasta käytöksestä tai puheista tai jostain muusta lapsen normaalista poikkeavasta oireilusta. (Hirvelä 2007, 31–35).

Minna Joki-Erkkilä ja Julia Korkman ovat laatineet (2015) viranomaisille ohjeistuksen sovellettavaksi tilanteessa, kun työntekijällä herää epäily lapsen kohdistuneesta seksuaalisesta väkivallasta. Kun lähdetään arvioimaan lapsen hyväksikäytön epäilyä, on tärkeää huomioida myös väärin epäilyjen ja syytösten mahdollisuus. Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön epäily on tunteita herättävä huoli ja viranomaisen voi helposti lähteä mukaan hyväksikäyttöepäilyn tehneeseen ilmoittajan tunnekuuhuun. On erityisen tärkeää, että lapsen kanssa työskentelevä ammattilainen käyttää aikaa tilanteen hallintaan epäilyn tullessa esiin. Yleensä vääriä epäilyjä voi syntyä muun muassa tilanteissa, joissa lapsen käytöksestä ollaan huolissaan ja ymmärretään väärin lapsen puheita – tai lapsen vanhempien huoltoriitoja. (Joki-Erkkilä & Korkman 2015.)

Lapsen seksuaalisen häirinnän ja hyväksikäytön epäily on vakava asia, ja perusteettomana epäilynä raskas syytetylle henkilölle. Lähtökohtaisesti isien ja miesten perusteettomatkin seksuaaliset hyväksikäyttö- ja häirintäepäilyt ovat nousseet maailmanlaajuisina ilmiöinä esiin muun muassa pitkittyneiden huolto- ja tapaamisriitojen sekä #MeToo-liikkeen yhteydessä.

Tästä aiheesta ei ole tämän tutkimuksen kaltaista aiempaa tutkimusta, jossa tutkitaan isän, miehen, kokemaa epäilyä tai syyttämistä oman tai sijoitetun lapsen seksuaalisesta häirinnästä tai hyväksikäytöstä. Luotan haastateltujen omakohtaiseen kokemukseen ja kertomuksiin liittyen lapsen huolto-, asumis- ja tapaamisoikeuteen sekä miesnäkökulmaan.

Aihe on arka ja miehiä leimaava niin tutkinta- ja selvitysprosessin aikana kuin tutkinnan ja selvitysten jälkeen, vaikka mies on todettu syyttömäksi.

Tämän tutkimuksen aineisto on osa vertaisryhmähaastattelumenetelmällä tehdystä tutkimuksesta, jossa neljää haastateltua miestä on epäilty ja syytetty oman tai sijoitetun lapsen seksuaalisesta häirinnästä tai hyväksikäytöstä. Tampereen yliopistollisen sairaalan tutkimusten ja poliisin tutkinnan jälkeen miehet on todettu syyttömiksi epäiltyihin rikoksiin. Tutkimuksen tarkoitus on ollut selvittää epäilyn ja syytöksen mahdolliset vaikutukset miehen elämään sekä tuen ja avun muodot tutkintaprosessin aikana ja sen jälkeen.

Kärjistyneistä huoltoriidoista puhutaan silloin, kun vanhempien välinen konflikti juridisoituu vanhempien eron jälkeen lapsen huolto- ja tapaamisasiassa. Kärjistyneissä ja pitkittyneissä huoltoriidoissa on ominaispiirteinä muun muassa vieraannuttaminen ja lapsen haluttomuus tavata toista vanhempaansa, kulttuuriin liittyvät eroavaisuudet ja monikulttuurisuus, persoonallisuushäiriöt sekä vanhemman huoli lapsen turvallisuudesta ja hyvinvoinnista. Erityisesti huoli lapsen turvallisuudesta ilmenee yleisimmin syytöksenä tai väitteenä mahdollisista väärinkäytöksistä, pahoinpitelyistä tai laiminlyönneistä. Syytöksiä tai väitteitä voidaan esittää esimerkiksi seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja fyysisestä pahoinpitelystä. (Inkeroinen 2016, 21.)

Huoltoriidoissa tulee esiin suhteellisen usein väitteitä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Yleensä hyväksikäytöstä on tehty myös rikosilmoitus ja epäilyä käsitellään samanaikaisesti sekä esitutkinnassa rikosprosessissa että huoltoriidassa. Väite saatetaan esittää myös yksinomaan huoltoriitaoikeudenkäynnissä. Vaikka hyväksikäyttöä koskevat väitteet saavat huoltoriidassa eri merkityksen kuin rikosprosessissa, on tuomarin tunnettava myös hyväksikäyttöepäilyä koskevan rikostutkinnan periaatteet ja toteutustavat kyetäkseen arvioimaan väitteiden todenperäisyyttä ja niiden vaikutusta, kun arvioidaan lapsen edun toteutumista. (Mattila 2013, 118.)

Tarkennettuna haastatteluaineiston tutkittava materiaali tuottaa tietoa siitä, millaista on isän vanhemmuus sekä miehenä oleminen syyteprosessin aikana ja sen jälkeen, vaikka mies on todettu lääketieteellisten tutkimusten ja haastattelujen päätyttyä syyttömäksi epäiltyyn rikokseen.

Kuvaan tutkimukseni aineistosta nousevaa kolmea teemaa:

1. mies syytettynä
2. syytetyn tuki ja palvelujärjestelmä
3. syytetyn elämä tutkinnan jälkeen syyttömänä.

Tutkimusaineiston keruu on toteutettu vertaisryhmähaastatteluin keväällä 2017.

Haastattelut on teemoitettu, nauhoitettu ja osalitteroitu. Aineiston tarkastelussa on ollut viitekehyksenä fenomenologinen lähestymistapa ja näin haastattelua on ohjannut haastateltavien miesten kokemusperäinen tieto. Tutkimus on aineistolähtöinen ja aineisto on analysoitu sisällönanalyysimenetelmällä.

Tutkimusaineistossa on analysoitu neljän miehen kokemuksia joko liittyen eron jälkeiseen huolto- ja tapaamisriitaan tai muuhun yhteyteen, jossa miestä on syytetty oman lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä tai häirinnästä. Isät, miehet, on todettu tutkinnan jälkeen syyttömiksi epäiltyyn rikokseen. Vertaisryhmä perustettiin miesten omasta toiveesta ja

tarpeesta päästä keskustelemaan vaikeista kokemuksista toisten miesten kanssa, jotka ovat joutuneet samankaltaisten syytösten kohteiksi.

Haastateltavilla miehillä kolmella on ollut syytös- ja epäilyprosessin aikana eroon liittyvä lapsen huolto- ja tapaamisasia käynnissä ja yksi haastateltava on toiminut sijaishuollossa isänä. Syytös oman lapsen seksuaalisesta häirinnästä tai hyväksikäytöstä on tullut eri vaiheissa eroriitaa, osalla heti avioeron käynnistyttyä ja osalla huoltoriidan pitkittyessä. Yhdessä tapauksessa lapsen tapaamisoikeusasiaa on käräjäoikeudessa käsitelty haastatteluhetkellä kahdeksan kertaa ja muissa 1–3 kertaa. Yhdessä tapauksessa syytöstä ei käsitelty oikeudessa.

2. Aikaisempia tutkimuksia

Tutkimukseni aiheesta ei ole aikaisempia tutkimuksia, jossa on tutkittu vertaisryhmässä miesten kokemaa epäilyä ja syyttämistä oman tai sijoitetun lapsen seksuaalisesta häirinnästä tai hyväksikäytöstä. Kaikki haastatellut miehet on todettu syyttömiksi.

Olen tutustunut laajasti kotimaisiin ja ulkomaisiin artikkeleihin ja julkaisuihin, joissa on tutkittu epäilyä lapsen seksuaalisesta häirinnästä ja hyväksikäytöstä, ja joissa epäilty on todettu syyttömäksi. Pääsääntöisesti näissä tutkimuksissa on keskitytty lapsen oikeuksiin ja lapsen kokemukseen. Epäilyn sekä syytetyn isän ja miehen kokemaa ei ole tutkittu siitä näkökulmasta, mihin omassa tutkimuksessani olen keskittynyt, eli miehen kertomaan ja kokemukseen. Tutkimustuloksissa olen luottanut miesten omakohtaiseen narratiiviin aineistoa käsitellessä.

Pahoinpitelyn- ja seksuaalisen hyväksikäytön syytteet ovat lapsen ja toisen vanhemman vieraannuttamisen tilanteissa sosiaalityöntekijöiden kertomuksissa yleisiä. Valtaosaan sosiaalityöntekijöiden kertomuksista sisältyi lapseen kohdistuva seksuaalisen hyväksikäytön tai pahoinpitelyn epäily, josta sosiaalityöntekijä oli tehnyt poliisille tutkintapyyynnön lastensuojelulain 25 §:n mukaisesti. (Sorokin 2014, 47.)

Sanna Mäki on pro gradu -tutkimuksessaan (2013) tutkinut miesten kirjoituksia kohtaamisen ja kuulluksi tulemisen kokemuksista sosiaalityön asiakkuudessa. Mäen aineiston kertomuksissa miesten kokemukset sosiaalityön asiakkuudesta näyttävät pääsääntöisesti negatiivisina. Tutkimuksessa kohtaamisen kokemukset on kuvattu välinpitämättömyytenä, syyttämisenä, arvosteluna, epäuskona ja mitätöintinä. (Mäki 2013, 57.)

Ari Jousmäki ja Liisa Kosonen ovat toimittamassaan kirjassa *Syytettynä isä* (2009), haastatelleet isiä, jotka ovat avioeron yhteydessä vastoin tahtoaan menettäneet lapsen lähihuoltajuuden tai ovat kokonaan menettäneet mahdollisuuden tavata lapsia. Haastattelujen myötä kirjan tekijät kertovat asenteellisuudesta, kuinka miehiä kohdellaan

palvelujärjestelmässä, ja kuinka naisen vanhemmuus on miehen vanhemmuutta arvokkaampaa. Vanhemmuutta arvioidessa isä ei kuulla samalla tavalla kuin äitejä. Miesten haastatteluissa tulee esiin naisten tekemät perusteettomat syytökset väkivaltaisuudesta, ja kirjan yhdessä kertomuksessa isää on syytetty inestistä. Isä sai tutkinnan jälkeen vapauttavan tuomion perusteettomasta syytöksestä. (Jousmäki & Kosonen 2009, 7–11.)

Kansainväliset artikkelit

Tutkimuksen aiheeseen liittyviä artikkeleita hain Googlen tieteelliset artikkelit tietokannasta muun muassa seuraavilla hakusanoilla: *child sexual abuse, falsely accused, false allegations of sexual abuse, false allegations of abuse, parents separate, men rights, fathers right ja being wrongly accused.*

Huoltoriitojen ja väkivallan ongelmalliseksi kysymykseksi nousee väkivalta väitteiden sekä muiden syytösten tekeminen vailla todellisuuspohjaa. Erityisesti ajatuksena on ollut se, että äidit keksivät ja liioittelevat isien väkivaltaisuuksia ja esittävät väitteitä lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä. (Trocmé & Bala 2005, 1334.)

Perusteettomat syytökset ovat vakava ongelma sosiaalialan ammattilaisten työssä. Artikkelissa on keskitytty ongelmiin, mitä perusteettomat epäilyt ja syytökset vaikuttavat sosiaalialan ja oikeusjärjestelmän työhön ja haittoihin mitä perusteettomista syytöksistä aiheutuu asianosaisille lapsille ja heidän vanhemmilleen. Vanhemman jouduttua perusteettoman syytöksen kohteeksi on se kohtuuttoman stressaavaa. Kun perusteettomat väitteet lapsen hyväksikäytöstä ovat jo itsessään suuri ongelma, voivat ne viedä huomion syytöksestä, joka on totta. Artikkelissa korostetaan lasten ja perheiden kanssa työskentelevien ammattilaisten kouluttamisen tärkeys tunnistaa lapsen hyväksikäyttö ja laiminlyönti sekä tunnistaa mahdolliset perusteettomat epäilyt ja syytökset. (Trocmé & Bala 2005.)

Artikkelissa tarkastellaan lasten seksuaalista hyväksikäyttöä koskevia tapauksia, joissa on harvemmin olemassa objektiivisia todisteita hyväksikäytöstä. Suurimmaksi osaksi tapauksissa ei ole silminnäköitä, eikä fyysisiä todisteita. (Everson & Boat 1989.)

Tara Neyn artikkelissa tarkastellaan lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä lapsen oikeuksien näkökulmasta. Jo se, että lapsen seksuaalisen hyväksikäyttöepäilyn tutkinta on yhteiskunnalle kallista, on tutkinta ja epäily lapselle itselleen traumaattinen kokemus. Perusteettomilla epäilyillä ja syytöksillä on valtavia haitallisia vaikutuksia syytetyille vanhemmalle, kuten mahdollinen huoltajuuden ja vanhemmuuden menetys. (Ney 1995.)

Michael Floodin artikkelissa (2010) käsitellään lapsen hyväksikäyttöön liittyviä lapsen äidin tekemiä perusteettomia syytöksiä isää vastaan. Artikkelissa nostetaan esiin perusteettomat syytökset lapsen hyväksikäytöstä perheoikeudellisissa lapsen huoltoon ja tapaamisiin liittyvissä riidoissa. Perusteettomat syytökset ovat pääosin äitien tekemiä syytöksiä lapsen isää vastaan. Ensinnäkin syytökset artikkelin tutkimuksen mukaan lasten hyväksikäytöstä ovat harvinaisia perheoikeudellisissa asioissa. Tutkittaessa Länsi-Australiassa tapauksia (1998) havaittiin, että väitetyn hyväksikäyttäjän vanhemmuus lapseen/lapsiin päättyi vain harvoissa tapauksissa. (Flood 2010).

Kun ihmistä on aiheettomasti syytetty, vaikka järjestelmä tunnustaa virheensä, monet voivat olla edelleen vakuuttuneita syyllisyydestään (Quirk 2007). Tämä väistämättä jättää aiheettomasti syytetyt leimautuneiksi ja he itse miettivät, mitä muut ajattelevat heistä. (Westervelt & Cook 2009.) Aiheettomasti syytetty voi jopa kokea pysyviä muutoksia persoonallisuudessaan. (Jamieson & Grounds 2005, 50.) (Myös: Hoyle & Speechley & Burnett 2016.)

Melissa Corbally (2015) on artikkelissaan tutkinut miesten kertomaa heidän jouduttuaan eron jälkeen puolison henkisen väkivallan kohteeksi. Miesten tarinoissa on tullut ilmi, että kyseessä on ollut isän vieraannuttaminen lapsista. Corbally kuvaa miesten kokemasta "varastetusta isyydestä", puolison uhkailuista "You'll never see those kids if you walk out that door" ja siitä, että isät on epäoikeudenmukaisesti erotettu lapsistaan. Yhden miehen

tarinassa on äiti syyttänyt isää lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja asian tutkinnan myötä isä koki asenteellisuutta palvelujärjestelmän taholta. Edellä mainitussa tapauksessa syytös todettiin perusteettomaksi. (Corbally 2015.)

Rumneyn ja McCartanin mukaan perusteettomat hyväksikäyttösytykset aiheuttavat syytöksen kohteelle ahdistusta, hämmennystä ja väärinkäsityksiä. Tutkimuksista huolimatta on edelleen vähäistä tietoa syytöksen kohteen näkökulmasta ja niistä ilmiöistä, mitkä asiat ja tilanteet ovat johtavat perusteettomaan syytökseen. (Rumney & McCartan 2017.)

O'Donohuen, Cummingsin ja Willisin artikkelissa käsitellään lastensuojeluviranomaisten ja tuomioistuimen keräämiä tietoja lapsen seksuaalisten hyväksikäyttöepäilyjen perusteettomiin syytöksiin. Artikkelissa kuvataan, millaisiin johtopäätöksiin asiassa on päästy, kuten erilaiset näytteenottomenetelmät, tietolähteet, väitteen konteksti ja muut metodologiset haasteet.

Näin ollen lasten seksuaalisen hyväksikäytön määrää ja perusteettomien syytösten määrää on mahdotonta määrittää. (O'Donohue & Cummings & Willis 2018.)

Kathleen Coulborn Fallerin tutkimuksen aineistossa kuvataan väitteitä lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä avioerotilanteissa. Tutkimuksessa on tutkittu 136 tapausta, joissa on ollut neljä lasten seksuaalista hyväksikäyttötapausta. Tutkimuksessa korostetaan viranomaisten ja palvelujärjestelmän asiantuntijuutta, jotta voidaan erottaa perusteettomat väitteet todellisista lapsen seksuaalisista hyväksikäyttötapauksista. (Faller 1991.)

Sainin, Laajasalon ja Plattin artikkelissa (2020) käsitellään epäilyjä, jossa huoltajuuteen liittyvissä riita-asioissa väitetään toista vanhempaa mm. lapsen pahoinpitelystä ja hoidon laiminlyönnistä sekä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Väitetyt epäilyt kuormittavat alan ammattilaisia ja ovat erityisen haastavia tunnistaa. Lapsen huoltoriidoissa esiintyvät syytökset ja epäilyt johtuvat tutkijoiden mukaan osin toisen vanhemman vieraannuttamisesta sekä pitkittyneestä huoltoriidasta ja jopa alan ammattilaisten on vaikeaa tunnistaa asian totuuden laitaa. Kuitenkin epäily lapsen kaltoinkohtelusta on aina otettava vakavasti ja esitetyt väitteet tulee tutkia perusteellisesti. (Saini & Laajasalo & Platt 2020.)

Korkmanin, Antfolkin, Fagerlundin ja Santtilan artikkeli kuvaa tutkimusta, jossa on tehty väestöpohjaiset levinneisyysarviot perusteettomille lapsen seksuaalisen hyväksikäytön epäilyille. Tutkimuksessa on korostettu, että tulevaisuudessa on tärkeä tutkia niitä olosuhteita, joissa perusteeton epäily syntyy ja minkä tyyppiset tapahtumat johtavat väitettyihin epäilyihin. Artikkelin tutkimuksen tulokset viittaavat siihen, että suhteellisen suuressa osassa tapauksista, kun on epäilty lapsen joutuneen seksuaalisen hyväksikäytön tai häirinnän uhriksi, tulee nykyään viranomaisten tietoon matalammalla kynnyksellä. Toisaalta matala kynnyys epäilyistä ilmoittamiseen voi myös johtaa suurempaan määrään aiheettomien epäilysten ilmoittamiseen. Vaikka aiheettomat epäilyt ovat suhteellisen yleisiä, usein kuitenkin todellisista väärinkäytöksistä ei ilmoiteta viranomaisille. (Korkman & Antfolk & Fagerlund & Santtila 2019.)

3. Tutkimuksen toteutus

3.1 TUTKIMUSAINEISTO JA TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tutkimusaineistossa on analysoitu neljän isän ja miehen kokemuksia eron jälkeisessä huolto- ja tapaamisriidassa, jossa heitä on syytetty lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä tai häirinnästä. Miehet ovat todettu tutkinnan jälkeen syyttömiksi epäiltyyn rikokseen. Vertaisryhmähaastatteluun osallistuneista miehistä kolme oli lapsen biologisia isiä ja yksi oli ammatillisen perhekodin isä.

Haastatteluaineisto, yhteensä 12 tuntia, on koottu kevään 2017 aikana neljässä haastattelutilanteessa ja kukin haastatteluhetki kesti kolme tuntia kerrallaan. Vertaisryhmä perustettiin miesten omasta toiveesta ja tarpeesta päästä keskustelemaan vaikeista kokemuksista toisten isien ja miesten kanssa, jotka ovat joutuneet samankaltaisen syytöksen kohteeksi.

Tässä osassa opinnäytetyötä kuvaan tutkimuksen toteuttamisen vaiheet.

Haastattelutilanteet järjestettiin siten, että varsinaisen vertaisryhmähaastattelutilanteen ohjasi miestyöntekijä, jolla on vankka kokemus työskentelystä sekä vertaisryhmien kanssa että miesten parissa.

Tutkimukseen osallistuneet miehet allekirjoittivat kukin haastatteluluvan ja miehet vastasivat haastattelukysymyksiin omasta tahdostaan. Pohjatyönä miestyöntekijä oli tavannut miehiä kahden kesken jo useampaan kertaan tutkimusaiheeseen liittyen. Tutkimuksen onnistumiseen ja aineiston laajuuteen on vaikuttanut paljon se, että miehet olivat itse toivoneet vertaisryhmän kokoamista.

Tutkijan roolissa olen nauhoittanut haastattelut, tehnyt havaintoja ryhmän toiminnasta ja keskustelun kulusta sekä esittänyt haastattelutilanteen aikana tarkentavia kysymyksiä.

Aineiston analyysin olen tehnyt kuunnellen nauhoitteet useaan kertaan, litteroiden ja haastattelutilanteiden teemoja hyödyntäen.

Tutkimuksen tarkoituksena on ollut toteuttaa Focus Group -haastattelumenetelmää soveltaen tehty tutkimus, kun isää on syytetty oman lapsen seksuaalisesta häirinnästä tai hyväksikäytöstä. Fokusryhmähaastattelulla on mahdollista tutkia mitä tahansa inhimillistä toimintaa. Toimintaan on kuitenkin liityttävä yhteisesti tuotettuja tai säädeltyjä arvoja, normeja, käytäntöjä, uskomuksia ja asenteita. Ryhmäkeskustelussa saadaan näitä mahdollisesti esiin ja pystytään myös saamaan selville, miten ne ovat rakentuneet ja millaiset syyt niihin ovat vaikuttaneet. (Parviainen 2005, 55.)

Kiinnostukseni kyseiseen aiheeseen on noussut vuosien kokemuksesta sosiaalityöntekijänä, sosiaaliasiamiehenä sekä hanketyössä maakunnallisten perheoikeudellisten palvelujen suunnittelijana. Aihe on arka ja isää leimaava niin itse prosessissa kuin tutkinnan ja selvitysten jälkeen, vaikka isä olisikin todettu syyttömäksi kyseisiin epäilyihin. Oman lapsen seksuaalisen hyväksikäytön epäilyjä tehdään jonkin verran pitkittyneissä eroriidoissa, kun halutaan vaikeuttaa lapsen ja toisen vanhemman tapaamiseen ja huoltoon liittyviä sopimuksia. (Hautanen 2010, 208.)

3.2 TUTKIMUKSEN MENETELMÄT

Tutkimus on laadullinen tutkimus, jossa viitekehyksenä on fenomenologinen lähestymistapa. Haastattelua on ohjannut haastateltavien miesten kokemusperäinen tieto. Fenomenologisen tutkimuksen lähtökohtana on tutkijan avoimuus ja tutkimuskohdetta on pyritty lähestymään ilman ennalta määrättyjä oletuksia, määritelmiä tai teoreettista viitekehystä. (Tuomi & Sarajärvi 2017.)

Teemahaastattelussa edetään tutkijan mielestä keskeisten teemojen ja tarkentavien kysymysten avulla. Teemahaastattelun etuna on tarkentavien ja syventävien kysymysten

esittäminen haastattelun edetessä. Teemahaastattelun menetelmällä pyritään löytämään merkityksellisiä vastauksia tutkimuksen tarkoituksen tai tutkimustehtävän mukaisesti.

(Tuomi & Sarajärvi 2017, 87–88.)

Kyselyn ja haastattelun lisäksi havainnointia pidetään yleisenä laadullisen tutkimuksen tiedonkeruumenetelmänä. Havainnoinnin ja haastattelun yhdistelmä on toteutunut tutkimuksessani. Yksin havainnointi aineistonkeruumenetelmänä voi olla analyysin kannalta haasteellista. (Tuomi & Sarajärvi 2017, 91–102.)

Tutkimuksen aineistoa on analysoitu aineistolähtöisesti. Tällöin tutkimustuloksena on nostettu tutkimustehtävän näkökulmasta olennaiset asiat esiin aineistosta. Näin myös merkitysten kokonaisuudet ovat paljastuneet, kun olen paneutunut aineistoon. Olen analyysissäni pyrkinyt nimeämään, käsitteellistämään ja kerronnallisesti yleistämään esittämäni kysymykset. (Tuomi & Sarajärvi 2017, 114–115.)

Syytös lapsen seksuaalisesta häirinnästä tai hyväksikäytöstä on äärimmäisen raskauttava, ja jättää leiman syytettyyn, vaikka tämä todettaisiin pitkän tutkintaprosessin jälkeen epäiltyyn syyttömäksi. Tutkinnan aikana isä ei saa joko tavata lasta lainkaan tai saa tavata lasta vain valvotusti. Usein jo tässä vaiheessa lapsi alkaa vieraantumaan tai hänet vieraannutetaan isästään, eikä lapsen ja vanhemman luottamuksellisen suhteen luominen tutkintaprosessin jälkeen ole enää vaivatonta tai luontevaa.

Tässä opinnäytetyössä kuvaan tutkimukseni aineistosta nousevaa kolmea teemaa: mies syytettynä, syytetyn tuki ja palvelujärjestelmä sekä syytetyn elämä tutkinnan jälkeen, syyttömänä.

Laajasta haastatteluaineistosta on mahdollista tutkia jatkossa muun muassa isyyttä eron jälkeen, isyyttä ja vanhemmuutta sosiaalityön kontekstissa, huolto- ja tapaamisasiaa sekä vieraannuttamista ja tasa-arvonäkökulmaa palvelujärjestelmässä.

Olen käyttänyt sisällönanalyysiä ja näin olen saanut tutkittavasta ilmiöstä tiivistetyn ja yleisen kuvauksen. (Tuomi & Sarajärvi 2017, 91; 103.) Sisällönanalyysi on ollut

aineistolähtöistä, jossa olen ensin luokitellut haastatteluaineiston löytämällä ilmiöt ja teemat, jonka jälkeen olen vertaillut ilmiöitä ja teemoja keskenään. Viimeisessä vaiheessa, eli tulkintavaiheessa olen koonnut tulokset, jotka olen suhteuttanut aineistoon peilaten aiheen aiempaan tutkimukseen ja kirjallisuuteen.

Tutkimus on tehty yhteistyössä Itä-Suomen yliopiston, vertaisryhmäohjaaja ja miestyötekijä Ilmo Sanerin sekä vertaisryhmän miesten kanssa. Saatua aineistoa on mahdollista hyödyntää palveluiden kehittämisessä, koulutuksissa sekä miestutkimuksessa. Ennen kaikkea tulee huomioida, että joustavan ja tasa-arvoisen huolto- ja tapaamisoikeuden sopiminen mahdollistaa lapsen edun mukaisen lapsuuden ja oikeuden molempiin vanhempiinsa.

4. Mies syytettynä

Tutkimuksen kaksi miestä, joilla oli eroprosessi alkanut tai oli jo käynnissä, olivat osanneet odottaa lastensa äidin puolelta tulevaa syytöstä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja häirinnästä. Näitä miehiä olivat kaverit varoittaneet mahdollisesta tulevasta syytöksestä. Miehet kertoivat, että joillain heidän ystäväillään oli ollut samanlaisia omia kokemuksia eroriidan aikana. Kun miehiä syytetään lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä tai häirinnästä, on puolison puolelta usein tullut myös syytöksiä miehen mahdollisesta henkisestä tai ruumiillisesta väkivallasta. Kahdelle miehistä syytös taas tuli täysin odottamatta ja syytöksen raadollisuuden käsittäen olivat miehet täysin ymmärtämättömiä ja järkyttyneitä, mistä syytöksissä oli oikein kyse.

“Mä osasin jo odottaa sitä. Olin jo sanonut kavereille, että se vielä tästä puuttuu.

Nii et pikkuhiljaa alko tulla niitä syytöksiä. Ekana tuli, että mä oon väkivaltanen ja sillee. Mä tiesin, että semmosta ei ole tapahtunut ja lapsi oli onneks niin pieni, ettei se muista sitä aikaa.”

Sanni Arjoranta on tutkinut kandityössään miesten kokemuksia parisuhdeväkivallasta heterosuhteissa. (Arjoranta 2020.) Kati Federley on jaotellut miehiin parisuhteessa kohdistuvan suullisesti toteutuvan henkisen väkivallan haastatteluiden perusteella sanattomaan ja sanalliseen julmuuteen, miehen kontrollointiin, sosiaaliseen manipulointiin ja epäsuoraan kaltoinkohteluun (Federley 2016, 14-15). Osa väkivaltaisista naisista on kontrolloinnilla rajoittanut muun muassa miehen sosiaalista elämää sekä miehen ja lasten tapaamista.

Syyllyttäminen on yksi henkisen väkivallan muodoista, jota esiintyy myös parisuhdeväkivallassa. Federley on tutkimuksessaan sisällyttänyt syyllyttämisen sanalliseen julmuuteen haastatteleminen miesten kokemusten perusteella (Federley 2016, 14). Flinck ja

Paavilainen kertovat artikkelissaan syyllistämisen olevan yhdenlainen vaatimusten esittämistapa. (Flinck & Paavilainen 2010, 194.)

Kuten henkisellä väkivallalla ylipäätään, syyllistämällä pyritään kontrolloimaan sosiaalista ympäristöä sekä käyttämään vähemmän näkyvämpää valtaa.

Vielä tänä päivänä vanhempien erotessa äiti on isää useammin lähivanhempi. Lapsen seksuaalista häirintää tai hyväksikäyttöä on vaikea tutkia, koska pääsääntöisesti ratkaiseva tekijä on lapsen kertomus, koska muunlaista todistusaineistoa, kuten silminnäkijöitä, ei ole. (Korkman 2006, 215.)

Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttöön ja tutkimiseen tehtiin 2013 valtakunnallinen Käypä hoito -toimintaohjeistus (Suomalainen Lääkäriseura Duodecim. *Käypä hoito. Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön epäilyn tutkiminen*. Ohjeartikkeli on poistettu Duodecimin sivuilta.), johon kuului lapsen somaattinen tutkiminen, oikeuspsykologinen haastattelu ja edellä mainittujen tutkimusten pohjalta johtopäätösten vetäminen. Koko tutkimusprosessi pyrittiin keskittämään erikoissairaanhoidon. Kuitenkin lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö omien biologisten vanhempien taholta on tutkimusten perusteella harvinaista.

”Kaks viikkoa mä mietin, että mistä mua oikein syytetään. Kahdeksan kuukautta vaimo joutui tekemään yksin töitä perheessä, eikä kukaan häntä auttanut.

Koko perheessä saatiin apua vasta sen kahdeksan kuukauden jälkeen.”

Syyte ja epäily lapsen hyväksikäytölle käynnistyy usein pitkittyneessä huolto- ja tapaamisriidassa. Insestisyytös toista vanhempaa kohtaan on vakava ja lapsen tapaamiset katkeavat, koska hyväksikäyttöepäily käynnistää tutkimukset, joiden ajaksi tapaamiset päättyvät tai muuttuvat valvotuiksi. Haastattelemani mies kertoi, että hänellä meni kaksi kuukautta syytöksen esittämisen jälkeen, kun hän sai tavata lastaan valvotusti. Tässä tapauksessa mies maksoi valvotut tapaamiset itse ja sai tavata lasta kahden viikon välein kaksi tuntia kerrallaan. Tapaamisten valvojat tekivät lapsen ja isän tapaamisista muistiot ja he tekivät muistioista oikeudenkäyntiä varten lausunnon.

“Sitte meni kaks kuukautta, kun sain tavata lasta valvotusti. Ne tapaamiset mä sain maksaa ite. Kahen viikon välein kaks tuntia. Sit mä pyysin niistä tapaamisista lausunnon ja äiti oli pettynyt, kun sain hyvää palautetta sieltä tapaamisista.”

Kaikki tutkimuksessa haastatellut miehet kertoivat, että hyväksikäytön tutkintaprosessi kesti liian kauan. Pitkä odotusaika vieraannutti isät omista lapsistaan ja vastavuoroisesti vahvisti äidin suhdetta ja vaikuttamista lapsiin. Yksi isä totesi haastatteluissa, että pitkissä huolto- ja tapaamisriidoissa ja lapsen hyväksikäyttöepäilyissä huomioitaisiin lapsen etu, niin että lapsi sijoitettaisiin kodin ulkopuolelle lastensuojelun avohuollon tukitoimena, jotta lapsi välttyisi riidan ja mahdollisen manipuloinnin keskiössä olemisesta. Työssäkäyvänä isänä hänen oli ollut vaikea osallistua muun muassa käräjäoikeuden istuntoihin, koska ne pidetään päiväaikaan.

”Käytännössä se prosessi [tutkinta ja oikeudenkäynnit] on vieneet multa kaiken. Se on kestänyt liian pitkään. Se on ihan älytöntä, että ne (viranomaiset) antaa jonkun tollee pompotella kaikkia. Tuntuu että tuomarit ei uskalla ottaa toista näkökulmaa asioihin.”

Haastatellut miehet kertoivat, että heillä oli epätodellinen ja voimaton olo, kun he eivät heti tienneet, mistä heitä syytetään. Oman tai sijoitetun lapsen seksuaalisen hyväksikäytön epäily ja siitä syyttäminen on raskain mahdollinen syytös, mitä isä tai sijaisisä voi kokea. Yksi miehistä sanoi, että lapsen äiti oli terveydenhuollossa kertonut, että lapsen isä oli pitänyt kättään lapsen suulla, ettei tämä itkisi. Mies kertoi, että lapsi oli loukannut itsensä ja mies lohdutti tätä ottamalla syliinsä. Toinen mies kertoi, että lapsen äiti oli viranomaisille kertonut miehen olevan kiinnostunut erityisesti lapsen kylvettämisestä ja vaipanvaihdosta. Yhdessä tapauksessa mies kertoi, että lapsen äiti oli kertonut löytäneensä genitaalialueiden karvoja lapsen sängyn vierestä.

Kun huoltoriitaa lapsesta on jo käyty oikeudenkäynneissäkin monta vuotta ja lapsen hyväksikäytön epäily tulee uudestaan syytekohtana esiin, tulee harkita, onko syyte relevantti ja onko syyte osa huoltoriitaa. Mies kertoo, että hänellä ja puolisoilla oli huolto- ja tapaamisriita lapsesta kestänyt lähes kymmenen vuotta siitä, kun puoliso nosti esiin epäilyn lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Lapsen äiti oli epäilyn ottanut esiin lastensuojelun sosiaalityöntekijän tapaamisessa. Lastensuojelu teki tästä epäilystä ilmoituksen poliisille, joka ei vienyt epäilyä ja syytettä tutkintaan tulkiten syytöksen osaksi pitkittynyttä huoltoriitaa.

Lapsen isä kertoo, että hän oli ollut paljon lapsen kanssa ennen avioeroa. Hän ei voinut ymmärtää, mistä lasten äiti häntä syyttää, koska isä kertoo toimineensa aina lapsen kanssa siten, kuin lapsen kanssa yleensä toimitaan. Hän on huolehtinut lapsesta, leikkinyt ja ulkoillut lapsen kanssa ja laittanut lapsen nukkumaan. Lapsen isä pohtii haastatteluissa normaalia yhdessäoloa lapsen kanssa. Isä ei ole tavannut lastaan enää lainkaan.

” Mulle syyte tuli ihan postin kautta. Emmä sitä aikaisemmin tiennyt siitä mitään. Kun itse tietää tarkalleen, mitä on tehnyt. Missä mä oon tehnyt väärin? ”

Perhekodin isä miettii suhdetta tyttöihin, sekä lapsiin yleensä, kun hän on syyttömäksi todistetun jälkeen taas työssään. Perhekodin isä sanoo, että hän ei enää uskalla mennä mihinkään kahdestaan lapsen kanssa. Perhekodin isä kertoo, että hänellä on ollut tapana lasten kanssa automatkoilla leikkiä leikkiä, jossa tietyn värisen auton tullessa vastaan kosketaan toisen polvea. Perhekodin isä kertoo, että tämän syytöksen jälkeen kaikki normaali toiminta lasten kanssa mietityttää. Mies on miettinyt sitä, miten miehet ja isät voivat kohdata tyttöjä.

”Tästä se nuori sitten mua syytti, että olen sitä sopimattomasti kosketellut. Myöhemmin se tyttö kerto, että se oli aatellut saavansa siitä [syytöksestä] rahaa.”

Perusteettomille inestisytyksille on ominaista, että kertomukset lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä tai häirinnästä sisältävät perusteettomia, ristiriitaisia, asiaankuulumattomia ja totuudenvastaisia elementtejä. (Jousmäki & Kosonen 2009, 247.)

Tatu Hyttinen kuvaa väitöskirjassaan syyllisyyden ja syyttömyyden rajaa siten, että on epäselvästi rikoslain kieltämää toimintaa, joka on tunnusmerkistön harmaata aluetta. Tunnusmerkistön ydinaluetta on se, mikä on selkeästi rikoslaisissa kiellettyä toimintaa. (Hyttinen 2015, 13.)

Usein epäilyn ja syyttämisen taustalla on vieraannuttamisprosessi (Parental Alienation Syndrome, PAS). Tyypillisiä keinoja ovat etävanhemman ja lapsen tapaamisten sekä muun yhteydenpidon estäminen. Lähivanhempi voi vaikuttaa lapsen ja etävanhemman tapaamisiin muun muassa järjestämällä lapselle muita menoja tapaamisaikaan, kuten harrastuksia, syntymäpäiviä ja leirejä. Yksinhuollon hakeminen on myös vieraannuttamiseen tähtäävää, mikäli siihen ei ole esittää mitään lainmukaisia perusteita. Perusteettomia syytyksiä ovat myös vaikkapa väitteet etävanhemman päihteiden käytöstä ja lapsen fyysisen turvallisuuden vaarantamisesta. (Jousmäki & Kosonen 2009, 231–247.)

Teija Hautanen on todennut väitöskirjassaan tutkiessaan väkivaltaa ja huoltoriitoja, että hän ei ole voinut ohittaa huoltoriidoissa ilmennyt epäilyä lapsen seksuaalisen hyväksikäytön epäilystä. Hautanen huomasi, että hyväksikäyttöepäilyjä on esiintynyt aika ajoin samoissa tapauksissa väkivalta väitteiden rinnalla. Yhtäläisyyksiä on ollut myös näiden syytösten käsittelyssä. Hautanen on havainnut asiakirjoista, etteivät viranomaisten toimet ja määrittelyt noudattaneet mitään selkeää yhtenäistä linjaa. Näin ollen lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö ei näyttäytynyt olevan huoltoriitakontekstissa kovinkaan erilainen tai vakiintuneemmin hoidettu asia verrattuna fyysiseen väkivaltaan tai väkivallan uhkaan. (Hautanen 2010, 209–210.)

Hautasen tutkimassa asiakirjamateriaalissa valtaosa huoltoriitatapauksissa ilmenneissä seksuaalisen hyväksikäytön epäilyistä oli miehiä, lasten isiä. Väitettyjen hyväksikäytön uhrin olivat pääsääntöisesti tyttöjä. Väitteen esittäjä oli useimmiten äiti ja parissa tapauksessa sosiaalilautakunta sekä isovanhemmat, useimmiten lapsen äidin vanhemmat. Epäily on noussut esiin heti eron tai huoltoriidan aikana. Monessa tapauksessa kiinnittyy huomio siihen, että onko epäily synnitetty tarkoituksella juuri näitä tilanteita varten. (Hautanen 2010, 209.)

Kaikki tutkimukseni neljä miestä kokevat inestiepäilyn ja -syytöksen myös miesasiaksi. Syytös ja epäily on miesten mielestä helppo esittää kevein perustein miestä kohtaan. Samoin miehet kokevat, että myös palvelujärjestelmä ja sosiaalialan ammattilaiset ovat käyttäytymiseltään etenkin näissä lapsen hyväksikäyttösyytöksissä asenteellisia. Yksi haastattemistani miehistä kertoi, että sekä lapsen äiti, äidin vanhemmat ja viranomaiset kohtelivat häntä erittäin asenteellisesti. Mies kertoi, ettei hänellä syytöksen tultua esiin ollut minkäänlaista mahdollisuutta osoittaa syyttömyyttään. Jopa miehen palkkaama asianajaja oli ollut lähtökohtaisesti sitä mieltä, että syytös ja epäily ovat aiheellisia, tai että miehellä ei ole ollut mitään mahdollisuutta puolustautua vakavalta syytökseltä ja epäilyltä.

Miehen asema erotilanteessa ja lapsen huoltajuudessa on edelleenkin äitiä heikompi. Kuntien lapsipoliittisissa ohjelmissa sekä viranomaisille suunnatuissa asiakirjoissa Suomessa isä nähdään tasavertaisena vanhempana äitiin nähden. Isällä on teoriassa samat oikeudet lapsiinsa, oli hän eronnut tai ei. Tästä huolimatta erotilanteissa ja huolto- ja tapaamisoikeuksia sovittaessa isän vanhemmuus on usein toissijainen äidin oikeuksiin verrattuna. (Pernu & Pohjola 2011, 20).

"Monta kertaa oon miettinyt, että kuinka montaa äitiä on tollai syytetty. Se on ollut ihan helvetin asenteellista. Se muiden käytös."

Sanna Mäki on pro gradussaan tutkinut miesten konkreettisia kohtaamisen ja kuulluksi tulemisen kokemuksia sosiaalityön asiakkuudessa. Tämä teema-alue on hänen

tutkimuksensa ydinkohta, sillä yhtenä tutkimuksen kiinnostuksen kohtana on ollut tarkoitus saada tietää, millaisia asiakkuuden kokemuksia miehillä on sosiaalityöstä. Mäen aineistossa käsiteltiin miesten kirjoituksia heidän omista kokemuksistaan. Hän tarkastelee kohtaamisen kokemuksia suhteessa miesten kirjoitusten tapaan kirjoittaa, sillä miesten narratiivin tyyleissä on löydettävissä yhteyttä siihen, miten miehet ovat kokeneet tullessa kohdatuksi. (Mäki 2013, 1.)

Raija Julkunen pohtii teoksessa *Mieskysymys. Miesliike, -työ, -tutkimus ja tasa-arvopolitiikka* (2012), että vaikka Suomessa on toteutunut sukupuolten välinen tasa-arvo melko hyvin, ei sukupuolijärjestelmä kohtele hyvin miehiäkään. Yksi lähivuosien ilmiöitä onkin miesliikkeen ja mieskysymyksen esiinnousu. (Julkunen 2012.)

Samassa teoksessa Paavo Arhinmäki tuo esiin, että usein poikien ja miesten ongelmissa liikutaan henkilökohtaisen kokemuksen varassa ilman systemaattista tieteellistä tietoa. Hän nostaa myös tärkeäksi teemaksi miesten aseman erotilanteissa, liittyen isyyteen ja huoltajuuskiistoihin. (Arhinmäki 2012.)

5. Syytetyn tuki ja palvelujärjestelmä

Sosiaalityön ammattilaisena ja yhteiskunnallisten ilmiöiden tutkijana etenkin palveluiden kehittämisen ja hyvinvoinnin kannalta, kiinnostukseni kohteena ovat olleet miesten kokemukset tuen saannista. Tässä kappaleessa avaan haastattelemini miesten kertomaa, mistä miehet saivat henkistä tukea ja konkreettista apua asioiden selvittämiseen ja läpikäymiseen tutkintaprosessin aikana ja sen jälkeen.

Yksi haastatelluista miehistä kertoo, että hän sai tukea omalta lähipiiriltä, kavereilta, vanhemmilta ja siskolta. Hän sai neuvon lastenvalvojalta ottaa yhteyttä Miessakit ry:n Eroryhmään. Mies kertoi saaneensa ryhmästä paljon keskusteluapua ja vertaistukea. Hän oli toivonut tukea myös lastensuojelun sosiaalityöntekijöiltä, koska perhe oli tutkinnan aikana lastensuojelun asiakkuudessa. Mies kertoo, että hänen kokemuksensa mukaan suuri osa viranomaisista asettui äidin puolelle. Lapsen äidillä oli ollut mielenterveysongelmia, joista myös viranomaiset olivat tietoisia. Mies myös harmitteli sitä, kun lapsen äiti oli kertonut neuvolassa lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ja häirinnän epäilyistä, ettei isään oltu missään vaiheessa kuitenkaan neuvolasta yhteydessä.

“Lastensuojelun sossutkin tavallaan eivät uskoneet tätä syytettä, niin olisin toivonut, että ne olisivat puhaltaneet pillillä pelin poikki. Lastensuojelusta sanottiin, etteivät voi tehdä mitään.”

Vanhemmat, hyvät ystävät ja työkaverit mainittiin myös toisen haastatellun miehen tukijoukoiksi. Mies kertoo, että erityisen läheiseksi hänelle vaikeimmaksi ajaksi osoittautui sukulaismies, jonka kanssa hän keskusteli joskus jopa tuntikausia puhelimesta. Työpaikalla oli asiasta vaikeaa puhua työtovereille.

“Ne ketkä oi mun lähellä, vanhemmat, hyvät ystävät ja yks työkaveri. Ja yks sukulaismies oli tosi hyvä tuki. Oltiin silloin tuntikausia puhelimesta. Pyysin jopa anteeksi sitä, että mä silloin sitä vaivasin. Mä sain sitte apua työterveyslääkäriltä.”

Työnantajalta mä en saanut mitään tukea. Tuki jotenkin ulkoistettiin. Odotin lastenvalvojalta enemmän tukea. Tampereella [lääkäriin ja psykologin tutkimukset] hoidettiin todella hyvin. Mutta täällä maakunnassa asiat hoidettiin todella huonosti. Mut jätettiin ihan yksin. Peli oli pelattu jo mun osalta siihen. Kukaan ei koskaan kysynyt, että miten sä voit.”

Ennemmin mies olisi tahtonut ammattilaisen tukea, kuten esimerkiksi lastenvalvojan apua ja neuvoja. Mies kertoo, että Tampereella epäilyn selvittämiseen liittyvät lääkärin tutkimukset ja haastattelut hoidettiin erityisellä ammattitaidolla ja miestä kuunneltiin. Syytösprosessin ja syyttömäksi todentamisen jälkeen mies kokee, että hänet jätettiin yksin. Mies oli yhteydessä lastenvalvojaan, joka totesi miehelle, että tämän kannattaa ottaa itselleen asianajaja.

“Hyvä että ohjattiin eroryhmään, mutta jotain muutakin olis pitänyt tehdä. Jätettiin kuitenkin oman onnen nojaan. [...] Se jäi niinku omaan harkintaan, että meneekö ryhmään.”

Sijaishuollon isää tukivat vaimo, omat aikuiset lapset ja muu lähipiiri. Mies koki, että esimiehen ja työn johdon puolesta hänet jätettiin täysin yksin. Mies koki, että kaiken syytösprosessin aikana ja sen jälkeen työnjohdon toiminta häntä kohtaan oli vihjailevaa, eikä häneen enää luotettu.

Mies kertoo, että esimies uskoi alusta saakka, että mies on väitettyyn tekoon syyllinen. Miehelle järjestyi työn kautta työnohjausta, jonka hän koki epävarmassa tilanteessa itselleen tarpeelliseksi. Sijaishuollon mies kertoo, että he puolisonsa ja työyhteisönsä kanssa toivovat johdolta toimintatapaa, jotta tulevaisuudessa seksuaalisen hyväksikäytön ja häirinnän tilanteita osataan ratkaista työpaikoilla.

“Lähipiiri ja vaimon tuki. Ja sitte aikuiset lapset. Minä en saanut tukea niinku omalta esimieheltä ollenkaan, kaikki oli niinku sellaista vihjailevaa. Minuun ei luotettu.

Oli myös töissä työnohjausta, jossa puhuin asiasta. [...] Minä olin silloin satavarma, että esimies oletti, että mä oon syyllinen. Ei se (esimies) koskaan myöhemmin pyytänyt anteeksi tai pahoitellut. Vieläkin se piikittelee mulle. [...] Me toivottiin toimintatapaa, mitä tehdään, jos joskus uudelleen tapahtuu jotain tämmöistä.

Mitä nopeemmin asia otetaan esille, sitä nopeemmin se selviää. Heti pitäis ollu joku moniammatillinen ja otettasiin kaikki yhen pöydän ääreen.”

Jo usean vuoden ajan lapsen huolto- ja tapaamisriita-asiaa oikeudenkäynneissä selvittänyt haastattelemani mies kertoo, että hän ei ole saanut keneltäkään näiden vuosien aikana apua ja tukea. Mies asuu toisella paikkakunnalla kuin hänen lähipiirinsä ja hän on toivonut enemmän viranomaisten apua ja tukea. Hän kertoo olleensa näiden vuosien ajan aktiivisesti itse yhteydessä lastensuojeluun, lastenvalvojaan ja sosiaaliasiamieheen.

“Ei tullut! Vaikka olen pyytänyt apua monesti. Ei sieltä [viranomaisilta] mitään apua tullut.”

Kaikki neljä haastateltua miestä kokevat, että he olisivat hyötyneet viranomaisten tarjoamasta tuesta. Kun näin raskas syytös, oman lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö ja häirintä -asia laitetaan vireille, niin tuki tulee järjestää myös syytetylle osapuolelle. Miehet odottivat yhteydenottoa viranomaisilta siten, että tilanteeseen puututaan kokonaisvaltaisesti kaikki osapuolet huomioiden. Miesten kokemuksen mukaan lastenvalvojien ja sosiaalityöntekijöiden tulee osata ja pystyä suhtautua näin vakaviin syytöksiin molempia vanhempia tasapuolisesti tukien.

“Mä tapasin ainoastaan yhden kerran sosiaalityöntekijän, siis sen syytöksen jälkeen. Kun tuli Tampereelta päätös, että mä oon syytön, niin sen jälkeenkään kukaan viranomainen ei ottanut minuun yhteyttä. Kukaan ei ole koskaan kysynyt, miten sä voit. Edes puhelinsoitto. Että miten sä jaksat.”

Mies kertoo, että hän tapasi yhden kerran sosiaalityöntekijää heti syytöksen jälkeen. Kun tutkinnasta oli tullut päätös miehen syyttömyydestä, sen jälkeen ei kukaan viranomainen ollut mieheen yhteydessä. Mies pohtii, että kaikissa asiakirjoissa epäily ja syytös tulevat näkymään aina ja syyttömyydestä on vaan yhdessä asiakirjassa yksi lause. Mainettaan on ollut vaikea puhdistaa. Vaikka mies on saanut tutkinnasta vapauttavan päätöksen, on epäilyasia kuitenkin otettu edelleen esiin lapsen huoltoon ja tapaamiseen liittyvissä oikeudenkäynneissä.

*“Oikeus totesi, että mitään ei ole tapahtunut. Piste.
Sen jälkeen istuttiin vielä monta kertaa oikeudessa.”*

Mies kertoo, että syytös ja epäily tulevat aina jatkossa olemaan osa häntä. Että hän on ollut hyvä isä ja hän on tullut aina hyvin toimeen lapsen kanssa. Mies kertoo, että hänestä tuntuu aina siltä, että kaikki katsovat häntä pitkään ja arvioiden. Mies kokee lapsen hyväksikäyttö leiman olevan hänessä aina, vaikka hänet on todettu syyttömäksi.

6. Syytetyn elämä tutkinnan jälkeen syyttömänä

”Sitte tuli poliisin lausunto. Tuli päätös, että oon syytön.”

Miesten elämä erikoissairaanhoidon järjestämän tutkinnan jälkeen on sujunut kullakin hyvin eri tavalla. Yksi miehistä kertoo haastattelussa, ettei ole nähnyt lastaan yli vuoteen. Hän kertoo, että hänellä on jatkuva stressi päällä, eikä hän jaksakaan enää tapella eikä käydä oikeudenkäyntejä. Toisin sanoen, hän on luovuttanut ja tyytynyt osaansa.

Toinen kertoo, että hän tapaa lastaan sovitusti, mutta hänen on oltava koko ajan lapsen äidin kanssa varuillaan ja joustaa kaikissa mahdollisissa tilanteissa, jottei lapsen tapaamisiin tule vaikeuksia tai hankaluuksia. Mies kertoo myös, että koko tämän oikeudenkäynti- ja tutkintaprosessin läpikäyminen on ollut sellainen kokemus, ettei hän enää koskaan halua joutua samaan tilanteeseen.

Kolmas miehistä ei ole nähnyt lastaan moneen vuoteen. Hän kertoo, että hän on lapsen isä ja heillä on yhteishuolto, muttei hänellä ole isänä mitään oikeuksia. Lakonisesti isä toteaa, että hänen velvollisuutensa on maksaa elatusmaksut.

”Käytännössä tää on vienyt multa kaiken. Vaikka se syyte tai siis se epäily hylättiin, se temppuilu vaan kuitenkin jatkui. Yhdessä oikeudenkäynnissä exä otti sen vielä myöhemmin puheeksi, nii mun asianajaja torppas sen ja sanoi, että se on vanha juttu ja siitä ei tullut syytettä.”

”Siitä on normaali arki kaukana. Se [syytös] on aiheuttanut mun elämässä miljoona, miljoona asiaa.”

Mies kertoo, että elämä jatkuu, vaikka hän ei enää lastaan tapaakaan. Hänellä ei ole ollut oman kertomansa mukaan mitään mahdollisuutta ryhtyä parisuhteeseen. Miltään taholta ei

ole tullut anteeksipyyntöä tai pahoittelua. Hän kokee, ettei hän voi koskaan antaa perätöntä syytöstä anteeksi.

“Valtavan raskasta aikaa se oli. Oikeudenkäynnit [huolto- ja tapaamisasia] olivat ohi, niin mä en tavannut lapsia enää ollenkaan. Moneen vuoteen. Elämä jatkuu, vaikka mä en lapsia enää tapaakaan. Ei ole ollut mitään mahdollisuutta ryhtyä, vaikka parisuhteeseen. Ei ole pyydetty anteeksi, eikä pahoitettu millään asteella. Enkä mä pysty perätöntä syytöstä antaa anteeksi. Niin paljon se on vaikuttanut mun elämään.”

Mies, joka on käynyt oikeuskäsittelyitä lapsen huoltoon ja tapaamisiin liittyen jo lähes kymmenen vuotta, ei anna periksi. Hän sanoo, että hän jatkaa taisteluaan oman lapsen asiassa “hamaan tappiin saakka”. Mies kertoo hyväksikäyttösyytteen vaikuttaneen raskaasti hänen elämäänsä ja jaksamiseensa.

”Siitä jäi ikuinen leima!”

”Sinulla, sinulla, sinulla on ikuinen leima.”

“Minut leimattiin tilanteessa vahvasti. [...] Kukaan ei puolustanut minua.”

“Se on sellanen osa minua. Että oon tavallinen, niinku hyvä isä. Tuun toimeen lapsen kanssa. Niin kuitenkin, kun ne kattoo minuu edestä ja takaa, niin se leima näkyy aina.”

Mies, joka tapaa lastaan sovitusti, on tyytyväinen elämäänsä. Hän kokee, että hän on päässyt eteenpäin elämässään ja omasta mielestään puhunut läpi kaikki epäilyyn, syytteeseen ja tutkintaprosessiin liittyvät asiat. Tosin hän myös toteaa, että se on ollut niin raskasta aikaa,

että ei halua kokea sitä koskaan enää uudestaan. Mies kertoo saaneensa paljon apua ja tukea miesten vertaisryhmästä.

”Oon miettinyt näitä toisten juttuja. Ihan hyvää tää vertaistuki. Ettei oma tarina oo se pohjanoteeraus, vaan voi olla pahempiakin juttuja. Mä oon päässyt aika hyvin tästä ja näistä asioista yli.”

Yksi miehistä pohtii, että perättömästä inestisyytteestä pitäisi tehdä kunnianloukkaussyyte. Samalla hän kuitenkin toteaa, ettei hänellä itsellään ole siihen voimia riitä vuosien huoltoriitaprosessin jälkeen. Hän pohtii, että kun ilmoitus ja epäily inestistä tulee esiin etenkin lapsen huolto- ja tapaamisriidassa, viranomaisten tulisi osata tunnistaa mahdollinen kiusanteko. Hän myös miettii tulevaisuutta siten, että jos oma lapsi aikuisena tekisi puolisostaan perusteettoman oman lapsen hyväksikäyttösyytteen, isä ottaisi lapsensa vakavaan puhutteluun. Isä kertoo ikävöivänsä lapsiaan kovasti.

7. Lopuksi

Tutkimus on tehty yhteistyössä Itä-Suomen yliopiston lisensiaattiopintojen ja sosiaalityön erikoistumisopintojen, vertaisryhmäohjaaja ja miestyöntekijä Ilmo Sanerin sekä vertaisryhmän miesten kanssa. Saatua aineistoa on mahdollista hyödyntää ammattilaisten työn syventämisessä, koulutuksissa sekä palveluiden kehittämisessä. Joustavan ja tasa-arvoisen huolto- ja tapaamisoikeuden sopiminen mahdollistaa lapsen edun mukaisen lapsuuden ja oikeuden molempiin vanhempiinsa. Tutkijan roolissa minä ja vertaisryhmäohjaajana toiminut miestyöntekijä Ilmo Saneri koemme saaneemme mittavan aineiston tulevaisuuden “Miesnäkökulma palveluverkostossa” -tyyppisiin koulutuksiin.

Miehet kertovat, että tutkintaprosessin aika oli vaikeaa aikaa, etenkin kun tutkinta kesti kovin pitkään. Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tutkinnan ratkaisua odottivat kaikki haastatellut noin vuoden ajan. Tutkinta-ajan tulee olla nopeampi ja tutkintaryhmän kokonaisvaltaisempi. Yksi mies ehdotti, että heti syytöksen tultua esiin, tulisi moniammatillisen ryhmän kokoontua yhteen suunnittelemaan, miten syytösasiassa edetään. Miehet kokevat, että lastenvalvojien ja sosiaalityöntekijöiden tulee suhtautua riitoihin ja syytöksiin siten, että kuullaan jo heti alussa tasapuolisesti molempia vanhempia. Ammatillisissa sijaishuollon laitoksissa pitää olla toimintaohjeistus- ja malli, miten syytöstä lähdetään selvittämään. Se että syytetty siirretään syrjään alkuvaiheessa, ei edistä yhteistyötä, ei ole yhdenvertaista ja eristäminen estää kuulluksi tulemisen.

LASTA-malli on kehitetty 2020 Uudenmaan alueella osana valtakunnallista LaPe-hanketta. Lasta-mallissa varmistetaan viranomaisten välinen tiedon jakaminen ja monialainen yhteistyö tilanteissa, joissa epäillään lapsen joutuneen pahoinpitelyn tai seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi. Lasta-mallin tärkeät viranomaiset ovat poliisi, syyttäjälaitos lastensuojelu ja terveydenhuolto. Lasta-mallissa on keskeistä tiedon kerääminen esitutkinnan ja lastensuojelun selvityksen tueksi. Lisäksi viranomaisprosessi koordinoidaan ja viranomaisia konsultoidaan. (Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma 2017–2018.)

Haastatteluiden perusteella kaikki miehet ovat tyytymättömiä siihen, kuinka heille lapsen hyväksikäyttöepäilystä ilmoitettiin ja miltä taholta ilmoitus tuli. Yksi mies sai tiedon lastensuojelun sosiaalityöntekijältä, yksi poliisilta, yksi sai kirjeen postitse lakimieheltä ja yksi luki epäilystä lastensuojelun asiakaskertomuksesta.

Vertaisryhmätoiminnan kokivat kaikki miehet tärkeäksi foorumiksi eheytyamisen tiellä. Kukaan miehistä ei puhunut alentavasti tai nimitellen lapsen äidistä tai muusta perheeseen liittyvästä aikuisesta. Kaikki haastatteleman miehet olivat niin sanottuja tavallisia työssäkäyviä miehiä, joilla ei ole todettu mielenterveyden ongelmia tai ongelmia päihteiden käytössä. Yhteisenä piirteenä voidaan nähdä se, että puolison suku ja vaimon vanhemmat puuttuivat helposti perheen elämään. Tutkittava joukko miehiä näyttäytyi nöyrinä, kiltteinä ja sopeutuvaisina, joilla oli kaikilla vahva tarve toimia hyvänä isänä ja vanhempana.

Triplakärsimyksiksi nimitän sitä, että mies on kokenut avioeron, luopunut lapsesta ja käynyt läpi henkisesti raskaan epäily- ja syytösprosessin. Kolme haastateltua isää ei ole uudessa parisuhteessa ja perhekodin isä on edelleen avioliitossa. Kaikissa kolmessa avioeroon liittyvässä syytöstopauksessa lapsi oli niin pieni, ettei lasta voitu äidin puolelta manipuloida isää vastaan ja ettei lapsi todennäköisesti muista tutkinnan aikaa. Kaikkien neljän haastateltavien miesten lapset olivat tyttöjä.

Sosiaalityön näkökulmasta koen turhautumista monestakin syystä. Mielestäni näin leimaavan ja vakavan syytöksen purkamiseen sekä selvittämiseen pitää olla selkeä valtakunnallinen toimintaohjeistus. Omassa ammattikunnassani sosiaalityössä on kehittymisen paikka irtautua asenteellisuudesta ja kunnioittaa sekä isää että äitiä yhdenvertaisina vanhempina.

Suurimpana huolenaiheena koen sen, kun tehdään perusteettomia lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ja häirinnän syytteitä mahdollisena motiivina kiusanteko tai kosto, jääkö tällöin tutkimatta ne epäilyt ja syytteet, joissa on perusteet.

Lähteet

Arhinmäki, Paavo 2012. Miehestä on moneksi – Tulevaisuuden miespolitiikan haasteita. Teoksessa Arto Jokinen (toim.) *Miesliike, -työ, tutkimus ja tasa-arvopolitiikka*. Tampere University Press. 25–29.

Arjoranta, Sanni 2020. *Miesten kokemuksia parisuhdeväkivallasta heterosuhteissa*. Kandidaatintutkielma. Jyväskylän yliopisto. Sosiaalityö. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Humanistisyhteiskuntatieteellinen tiedekunta.

<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/69771/URN%3ANBN%3Afi%3Aaju-202006084028.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Tarkistettu 15.11.2022.

Corbally, Melissa 2015. Accounting for Intimate Partner Violence: A Biographical Analysis of Narrative Strategies Used by Men Experiencing IPV From Their Female Partners. *J Interpers Violence*. 2015 Oct;30(17):3112–32. DOI: 10.1177/0886260514554429. Tarkistettu 15.11.2022.

Everson, M.D. & Boat, B.W. 1989. *False Allegations of Sexual Abuse by Children and Adolescents*. <https://www.nationalcac.org/wp-content/uploads/2016/10/False-allegations-of-sexual-abuse-by-children-and-adolescents.pdf>. Tarkistettu 15.11.2022.

Faller, K. C. (1991). Possible explanations for child sexual abuse allegations in divorce. *American Journal of Orthopsychiatry*, 61(1), 86–91. <https://doi.org/10.1037/h0079227>. Tarkistettu 15.11.2022.

Federley, Kati 2016. *Miesten kokemuksia naisten tekemästä parisuhdeväkivallasta. "Tuntui kuin jokin varjo olisi ollut koko ajan perässäni"*. Terveystieteiden pro gradu. Tampereen yliopisto. <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/98740>. Tarkistettu 15.11.2022.

Flood, Michael 2010. "Fathers' Rights" and the Defense of Paternal Authority in Australia. March 2010. *Violence Against Women* 16(3):328–47. DOI:10.1177/1077801209360918. Tarkistettu 15.11.2022.

Hautanen, Teija 2010. *Väkivalta ja huoltoriidat*. Väitöskirja. Tampereen yliopisto. Sosiaalitutkimuksen laitos. Acta Electronica Universitatis Tamperensis 989. Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/66642/978-951-44-8192-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Tarkistettu 15.11.2022.

Hirvelä, Päivi 2007. *Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön selvittäminen*. Sanoma Pro Oy.

Hoyle, Carolyn & Speechley, Naomi-Ellen & Burnett, Ros 2016. *The Impact of Being Wrongly Accused of Abuse in Occupations of Trust: Victims' Voices*. Faculty of Law. University of Oxford. Centre for Criminology.

https://www.law.ox.ac.uk/sites/default/files/migrated/the_impact_of_being_wrongly_accused_of_abuse_hoyle_speechley_burnett_final_26_may.pdf. Tarkistettu 15.11.2022.

Hyttinen, Tatu 2015. *Syytön tai syyllinen: Tutkimus syyllisyyskysymyksen ratkaisemisesta*. Suomalainen Lakimiesyhdistys.

Inkeroinen, Ermo 2016. *Kärjistyneet huolto- ja tapaamisriidat*. Pro gradu. Lapin yliopisto. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:ula-201612071388>. Tarkistettu 15.11.2022.

Jamieson, Ruth, & Grounds, A. T. 2005. Release and adjustment: perspectives from studies of wrongly convicted and politically motivated prisoners. Teoksessa A. Liebling & S. Maruna (toim.) *The Effects of Imprisonment*. 33-65. Cullompton, Devon: Willan.

Joki-Erkkilä, Minna & Korkman, Julia 2015. Lapseen kohdistuneen seksuaalisen väkivallan epäilyn herätessä - mitä tulee huomioida? *Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim* 2015;131(10):985-90. <https://www.duodecimlehti.fi/duo12270#s8>. Tarkistettu 15.11.2022.

Jokinen, Arto 2012. *Miesliike, -työ, tutkimus ja tasa-arvopolitiikka*. Tampere University Press. <https://tane.fi/documents/31741422/31965916/Arto+Jokinen+-+Mieskysymys.+Miesliike,+ty%C3%B6,+tutkimus+ja+tasa-arvopolitiikka.+Tampere+University+Press,+Tampere+2012+pdf,+901+kB.pdf/18129605-f1a4-4289-893e-a8ba9d42ba80/Arto+Jokinen+-+Mieskysymys.+Miesliike,+ty%C3%B6,+tutkimus+ja+tasa-arvopolitiikka.+Tampere+University+Press,+Tampere+2012+pdf,+901+kB.pdf?t=1447342112000>. Tarkistettu 15.11.2022.

Jousmäki, Ari & Kosonen, Liisa 2009. *Syytettynä isä*. Kustannusosakeyhtiö Teos.

Julkunen, Raija 2012. Mieskysymys suomalaisen tasa-arvopolitiikan asialistalla. Teoksessa Arto Jokinen (toim.) *Mieskysymys. Miesliike, -työ, -tutkimus ja tasa-arvopolitiikka*. Tampere University Press. 30–43.

Korkman, J. & Antfolk, J. & Fagerlund, Monica & Santtila, Pekka 2019. The prevalence of unfounded child sexual abuse suspicions in Finland. *Nordic Psychology*, 71(1), 39–50. <https://doi.org/10.1080/19012276.2018.1470554>. Tarkistettu 15.11.2022.

Korkman, Julia 2006. *How (not) to interview children: Interviews with young children in sexual abuse investigations in Finland*. Oikeuspsykologian väitöskirja. Åbo Akademi - Åbo Akademi University. https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/88732/korkman_julia.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Tarkistettu 15.11.2022.

Mattila, Terhi 2013. *Huoltoriidat ja perheväkivalta*. Helsingin hovioikeus. https://oikeus.fi/hovioikeudet/helsinginhovioikeus/material/attachments/oikeus_hovioikeudet_helsinginhovioikeus/julkaisut/painetutjulkaisut/lapsenasemakansainvalistyvassamaailmassa2013/LVGjp7ZxX/06_Huoltoriidat_ja_perhevakivalta_Terhi_Mattila..pdf.

Meier, Joan S. 2020. U.S. child custody outcomes in cases involving parental alienation and abuse allegations: what do the data show? *Journal of Social Welfare and Family Law*. ISSN: Published online: 07 Jan 2020. <https://doi.org/10.1080/09649069.2020.1701941>. Tarkistettu 15.11.2022.

Miessakit ry. Eroryhmät. <https://www.miessakit.fi/toimintamuodot/erostaelossa/eroryhmat/>. Tarkistettu 15.11.2022.

Mäki, Sanna 2013. *Narratiivinen tutkimus miesten kohtaamisen ja kuulluksi tulemisen kokemuksista sosiaalityön asiakkuudessa*. Pro gradu. Lapin yliopisto. <https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/61478/M%c3%a4ki.Sanna.pdf?sequence=2&isAllowed=y>. Tarkistettu 15.11.2022.

Ney, T. (toim.) 1995. True and false allegations of child sexual abuse: Assessment and case management. Brunner/Mazel.

October, Martta & Tervo, Jaana (toim.) 2021. *Opas lapsenhuoltolain mukaisen sosiaalilautakunnan selvityksen laatimiseksi. Asiantuntijaryhmän suositus*. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. OHJAUS 2 | 2021. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-733-3>. Tarkistettu 15.11.2022.

O'Donohue, William & Cummings, Caroline & Willis, Brendan 2018. The Frequency of False Allegations of Child Sexual Abuse: A Critical Review. *Journal of Child Sexual Abuse*. Volume 27, 2018 – Issue 5. <https://doi.org/10.1080/10538712.2018.1477224>. 459–475. Tarkistettu 15.11.2022.

Paavilainen, Eija & Pösö, Tarja 2003. *Lapset, perhe ja väkivaltatyö*. WSOY.

Pernu, Simo & Pohjola, Mikko 2011. Kehittämisenäkökulmia eroauttamiseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön: Ero ja isyys –opas eroperheiden kanssa työskenteleville. Opinnäytetyö. Lahden ammattikorkeakoulu. Sosiaalipedagoginen aikuistyö. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2011101313787>. Tarkistettu 15.11.2022.

Rumney, Philip & McCartan, Kieran 2017. Purported false allegations of rape, child abuse and non-sexual violence: Nature, characteristics and implications. *Journal of Criminal Law*. 81(6), 497–520. <https://doi.org/10.1177/0022018317746789>. Tarkistettu 15.11.2022.

Saini, M. & Laajasalo, T. & Platt, S. 2020. Gatekeeping by Allegations: An Examination of Verified, Unfounded, and Fabricated Allegations of Child Maltreatment Within the Context of Resist and Refusal Dynamics. *Family Court Review*, 58(2), 417–431. <https://doi.org/10.1111/fcre.12480>. Tarkistettu 15.11.2022.

Sorokin, Marjaana 2014. *Lapsen vieraannuttaminen toisesta vanhemmasta lapsen huolto- ja tapaamisriidassa – Lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden näkökulma*. Pro gradu. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos.

Trocme, N. & Bala, N. 2005. False allegations of abuse and neglect when parents separate. *Child Abuse & Neglect*, 29(12), 1333–1345. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2004.06.016>. Tarkistettu 15.11.2022.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020. LASTA-seula-malli tiedon jakamiseen ja monialaiseen yhteistyöhön. <https://thl.fi/fi/web/vakivalta/tyon-tueksi/lasta-seula-malli-tiedon-jakamiseen-ja-monialaiseen-yhteistyohon>. Tarkistettu 15.11.2022.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019. Ajankohtaista. Uutisia ja tiedotteita lastensuojelusta. Tiedote 15.9.2019. *Lapsenhuoltolakiin uudistuksia joulukuun alusta lukien*. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/-/lapsenhuoltolakiin-uudistuksia-joulukuun-alusta-lukien>. Tarkistettu 15.11.2022.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2017. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Ensimmäinen laitos 2002. Uudistettu laitos 2017. Kustannusyhtiö Tammi.

Vakkuri Ari 2011. *Syällisyys, häpeä, syyllistäminen*. BSV Kirja.

Valtioneuvosto 2017. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. LAPE 2016–2018. Hankkeen toimikausi 1.10.2015 – 14.4.2019. <https://valtioneuvosto.fi/hanke?tunnus=STM026:00/2017>. Tarkistettu 15.11.2022.

Westervelt, Sandra & Cook, Kimberly 2010. Framing innocents: The wrongly convicted as victims of state harm. April 2010. *Crime Law and Social Change* 53(3):259-275. DOI:10.1007/s10611-009-9231-z. Tarkistettu 15.11.2022.